

**Міжнародна місія Світового Конгресу Українців
зі спостереження за виборами 2019 р. в Україні**

Позачергові Парламентські вибори в Україні 21 липня 2019 р.
Заключний звіт

А. Про Місію СКУ

Світовий Конгрес Українців (СКУ) є міжнародною координаційною надбудовою українських громад у діаспорі, що представляє інтереси понад 20 мільйонів українців. СКУ має мережу складових організацій та зв'язків з українцями у більше ніж 60 країнах.

Заснований у 1967 р., СКУ був визнаний у 2003 р. Економічною та соціальною радою Організації Об'єднаних Націй як неурядова організація зі спеціальним консультативним статусом та у 2018 р. набув статусу учасника міжнародної неурядової організації в Раді Європи.

11 липня 2019 р. Генеральна прокуратура Російської Федерації визнала СКУ як небажану організацію, яка становить загрозу основам конституційного ладу та безпеки Російської Федерації.

Починаючи з 1999 р., СКУ направляє свої місії зі спостереження за виборами для моніторингу всіх президентських і парламентських виборів в Україні.

Міжнародна місія СКУ зі спостереження за виборами 2019 р. в Україні (Місія СКУ) була четвертою за величиною міжнародною спостережною місією на парламентських виборах в Україні після спостережних місій Бюро демократичних інституцій і прав людини Організації з безпеки та співробітництва в Європі (БДПІ ОБСЄ), Європейської мережі організацій зі спостереження за виборами (ЕНЕМО) та КАНАДЕМ.

За складом та обсягом своєї діяльності Місія СКУ була унікальною, оскільки вона включала:

- короткотермінових спостерігачів, які проводили моніторинг виборчого процесу не лише в Україні, але і в українських дипломатичних місіях за кордоном;
- довгострокових спостерігачів, котрі здійснювали медіа-моніторинг за межами України.

Місія СКУ зосередилась на таких аспектах:

- коментування правових засад виборчого процесу, зокрема внутрішнього законодавства та норм права України, а також зобов'язань України перед Організацією з безпеки і співробітництва в Європі та Радою Європи, та в контексті інших міжнародних стандартів демократичного волевиявлення;
- ознайомлення з готовністю України до забезпечення демократичних виборів та до протидії можливим іноземним втручанням, включно з кібератаками, маніпуляціями та порушеннями виборчого процесу;
- медіа-моніторинг по всьому світу і на різних мовах для виявлення будь-яких спроб ослабити Україну протягом цього виборчого року, в тому числі цілісність виборчих процесів і легітимність демократії в Україні;

- спостереження за виборчим процесом напередодні та в день виборів, а також підрахунок та передача до Центральної виборчої комісії голосів з України та українських дипломатичних місій по всьому світу, де відбувалося голосування.

Основна команда Місії СКУ включала:

- Евген Чолій – Голова Місії;
- Андрій Футей – Заступник Голови;
- Зенон Потічний – Головний спостерігач;
- Володимир Кістяник – Координатор Місії;
- Дмитро Панчук – Аналітик даних моніторингу;
- Олександр Рябцев – Координатор з розподілу спостерігачів;
- Ірина Мицак – Представник зі зв'язків зі засобами масової інформації.

Місія СКУ підготувала Посібник для спостерігачів та випустила чотири (4) звіти щодо парламентських виборів:

- Проміжний звіт 18 липня 2019 р.;
- Попередні висновки 22 липня 2019 р. (на наступний день після виборів);
- Попередні висновки щодо медіа-моніторингу 24 липня 2019 р.;
- Заключний звіт 2 вересня 2019 р.

Висновки Місії СКУ були зроблені на основі прямого короткотермінового та довгострокового спостереження, а також на основі зустрічей з високопосадовцями державних установ, представниками засобів масової інформації, громадських організацій та міжнародної спільноти.

Місія СКУ була повністю незалежною і не отримувала жодного урядового фінансування.

Б. Внутрішні та міжнародні спостерігачі

Під час парламентських виборів Центральна виборча комісія України (ЦВК) акредитувала 163 внутрішньоукраїнські спостережні організації з 17 187 спостерігачами. Крім того, ЦВК акредитувала 21 міжнародну організацію з 1 602 спостерігачами.

7 лютого 2019 р. Верховна Рада України прийняла закон, який забороняє російським громадянам працювати спостерігачами на президентських та парламентських виборах. Це рішення мало вплив на роботу Місії СКУ, оскільки воно виключило громадян Російської Федерації, котрі є представниками членських організацій СКУ, від участі в Місії СКУ.

В. Короткотермінові спостерігачі СКУ протягом парламентських виборів

На парламентських виборах в Україні Місія СКУ зареєструвала в ЦВК 142 короткотермінових спостерігачі з 30 країн, а саме з: Австралії, Аргентини, Бельгії, Білорусі, Болгарії, Греції, Грузії, Естонії, Ізраїлю, Італії, Казахстану, Канади, Латвії, Литви, Молдови, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Португалії, Румунії, Сербії, Словенії, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, Сполучених Штатів Америки, Туреччини, Франції, Хорватії, Чехії, Швейцарії та Швеції.

Місія СКУ також тісно співпрацювала зі спостережною місією своєї складової організації – Українського Конгресового Комітету Америки (УККА), яка зареєструвала 32 короткотермінових спостерігачі. Разом місії СКУ та УККА зареєстрували у ЦВК 174 короткотермінових спостерігачі.

TORONTO – KYIV – BRUSSELS

Head Office: 145 Evans Avenue, Suite 207, Toronto, Ontario M8Z 5X8 Canada

Tel: 416.323.3020 Fax: 416.323.3250

E-mail: uwc@ukrainianworldcongress.org Website: www.ukrainianworldcongress.org

Короткотермінові спостерігачі СКУ пройшли дистанційний та особистий тренінг 20 липня 2019 р. у Києві.

Система онлайн-звітності для короткотермінових спостерігачів була розроблена *Sterling Business School*.

Місія СКУ спостерігала за виборчим процесом у 20 областях України, а саме у: Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій та Чернігівській.

Крім того, Місія СКУ спостерігала за голосуванням в українських дипломатичних місіях у 23 країнах, зокрема: Аргентині, Бельгії, Болгарії, Греції, Естонії, Ізраїлі, Італії, Казахстані, Канаді, Литві, Нідерландах, Німеччині, Південно-Африканській Республіці, Польщі, Португалії, Сербії, Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії, Сполучених Штатах Америки, Туреччині, Узбекистані, Франції, Хорватії та Швейцарії.

Г. Довгострокові спостерігачі СКУ протягом парламентських виборів

Місія СКУ мобілізувала 125 довгострокових спостерігачів із 28 країн, а саме з: Австралії, Азербайджану, Аргентини, Бельгії, Бразилії, Греції, Естонії, Іспанії, Італії, Казахстану, Канади, Латвії, Лівану, Мозамбіку, Молдови, Німеччини, Об'єднаних Арабських Еміратів, Польщі, Португалії, Сербії, Словаччини, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, Сполучених Штатів Америки, України, Франції, Хорватії, Чехії та Швейцарії.

Довгострокові спостерігачі СКУ здійснювали медіа-моніторинг на наявність будь-яких фактів дезінформації на 20 мовах, а саме: англійською, азербайджанською, арабською, боснійською, голландською, грецькою, естонською, іспанською, італійською, казахською, латвійською, німецькою, польською, португальською, російською, сербською, словацькою, українською, французькою та чеською.

Довгострокові спостерігачі СКУ розпочали роботу 2 березня 2019 р. з тренінгу, проведеного експертами *StopFake* та Києво-Могилянської школи журналістики.

Довгостроковий медіа-моніторинг щодо парламентських виборів розпочався 14 червня 2019 р.

Довгострокові спостерігачі СКУ здійснювали медіа-моніторинг щодо потенційної дезінформації у країнах свого проживання.

Довгострокові спостерігачі СКУ пройшли онлайн-тренінг з роз'ясненням особливостей медіа-середовища у виборчий період та інструкціями щодо заповнення онлайн-звітності.

Система онлайн-звітності була розроблена у партнерстві з *Sterling Business School* та у консультаціях з представниками *StopFake* та Києво-Могилянської школи журналістики.

Довгостроковий медіа-моніторинг Місії СКУ щодо парламентських виборів здійснювався дистанційно та відбувався у два етапи:

- 1) Довгострокові спостерігачі СКУ вносили в свої онлайн-звіти статті, спрямовані на те, щоб дискредитувати або заплямувати виборчий процес в Україні в цілому або певну політичну партію чи кандидата зокрема.
- 2) Моніторингова команда тоді систематизувала та аналізувала ці дані та робила відповідні висновки.

Г. Довідкова інформація

Парламентські вибори 2019 р. в Україні припали на п'яту річницю Революції Гідності та вторгнення Російської Федерації на суверенну територію України, що включає незаконну окупацію Криму та окремих частин Донбасу на Сході України.

У 2013-14 рр. народ України виступив проти авторитарного режиму Віктора Януковича під час Революції Гідності, яка закінчилася снайперським вогнем і смертями понад сотні мирних українських демонстрантів 18-20 лютого 2014 р. в Києві.

Відразу після Революції Гідності Російська Федерація вторглася і незаконно окупувала Кримський півострів України та розпочала військову агресію на східних територіях України.

Російська військова агресія зачепила все населення Криму, а також 4,4 млн осіб на Сході України.

Внаслідок військових дій Російської Федерації на Донбасі було вбито понад 13 000 осіб, поранено – 30 000, а також з'явилося більше, ніж 1,5 млн внутрішньо переміщених осіб.

Від початку агресії понад 2 500 осіб стали жертвами вибухів наземних мін, у тому числі не менше 240 дітей, а 1,9 млн осіб проживає на територіях, що забруднені наземними мінами.

3,4 млн осіб потребують гуманітарної допомоги, 2,2 млн – медичної допомоги, а ще 1,2 млн – допомоги з харчовими продуктами.

Російська Федерація незаконно утримувала понад 120 політичних в'язнів та більше як 100 заручників було утримано на Донбасі.

25 листопада 2018 р. конфлікт ще більше загострився після нападу військово-морських сил Російської Федерації на кораблі військово-морських сил України в районі Керченської протоки. Три кораблі було захоплено, а 24 члени екіпажу були незаконно утримані Російською Федерацією попри численні звернення міжнародного співтовариства з вимогою їх негайного і безумовного звільнення.

Ситуація з правами людини в Криму і далі погіршується.

У день парламентських виборів Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ зафіксувала 79 порушень режиму припинення вогню в східній Україні.

Російська Федерація веде проти України гібридну агресію, яку широко визнала та неодноразово засудила міжнародна спільнота, що надає Україні військову, фінансову та гуманітарну допомогу.

З часу останніх парламентських виборів в Україні у 2014 р. відбулися такі важливі події:

- набули чинності Угода про асоціацію між ЄС і Україною та Поглиблена і всеосяжна зона вільної торгівлі з ЄС;
- було запроваджено безвізовий режим для громадян України, що їм дозволяє в'їжджати до всіх держав, членів ЄС (за винятком Великобританії та Ірландії), а також до Ісландії, Ліхтенштейну, Норвегії та Швейцарії;
- було підписано та набула чинності Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою;
- було підписано Угода про вільну торгівлю між Україною та Ізраїлем;
- було надано Томос про автокефалію Православній Церкві України;
- було прийнято конституційні зміни, які показують стратегічну мету України стати членом НАТО та Європейського Союзу.

Д. Юридична основа

Законодавство України

Юридична основа проведення виборів базується на наступних законодавчих актах: а) Конституція України; б) Закон України “Про вибори народних депутатів України”; в) Закон України “Про державний реєстр виборців”; г) Закон України “Про Центральну виборчу комісію”; ґ) Закон України “Про політичні партії в Україні”; д) Кодекс адміністративного судочинства України; та е) Кодекс України про адміністративні правопорушення. Нижче подані витяги з важливих положень цих законів:

а) Конституція України

Стаття 38. Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Стаття 69. Народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії.

Стаття 70. Право голосу на виборах і референдумах мають громадяни України, які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років. Не мають права голосу громадяни, яких визнано судом недієздатними.

Стаття 71. Вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Виборцям гарантується вільне волевиявлення.

Стаття 76. Конституційний склад Верховної Ради України - чотириста п'ятдесят народних депутатів України, які обираються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років.

Народним депутатом України може бути обрано громадянина України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років.

Не може бути обраним до Верховної Ради України громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку.

Повноваження народних депутатів України визначаються Конституцією та законами України.

Строк повноважень Верховної Ради України становить п'ять років.

Стаття 77. Чергові вибори до Верховної Ради України відбуваються в останню неділю жовтня п'ятого року повноважень Верховної Ради України.

Позачергові вибори до Верховної Ради України призначаються Президентом України і проводяться в період шістдесяті днів з дня опублікування рішення про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України.

Порядок проведення виборів народних депутатів України встановлюється законом.

б) Закон України “Про вибори народних депутатів України”

Стаття 1. Основні засади виборів народних депутатів України

1. Народні депутати України (далі - депутати) обираються громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

2. Кількісний склад Верховної Ради України становить 450 депутатів.
3. Вибори депутатів здійснюються за змішаною (пропорційно-мажоритарною) системою:
 - 1) 225 депутатів обираються за пропорційною системою у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі (далі - загальнодержавний округ) за виборчими списками кандидатів у депутати (далі - виборчі списки) від політичних партій (далі - партії);
 - 2) 225 депутатів обираються за мажоритарною системою відносної більшості в одномандатних виборчих округах (далі - одномандатні округи).

Стаття 2. Загальне виборче право

1. Вибори депутатів є загальними. Право голосу на виборах депутатів мають громадяни України, яким на день голосування виповнилося вісімнадцять років. Громадяни України, які мають право голосу, є виборцями.
2. Підставою реалізації виборцем свого права голосу на виборах є його включення до списку виборців на виборчій дільниці.
[...]
7. Громадяни України, які мають право голосу, можуть брати участь у роботі виборчих комісій як їх члени, а також у проведенні передвиборної агітації, здійсненні спостереження за проведенням виборів депутатів та інших заходах у порядку, визначеному цим та іншими законами України.
8. Будь-які прямих чи непрямі привілеї або обмеження виборчих прав громадян України за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками забороняються. Не допускаються обмеження щодо участі громадян України у виборчому процесі, крім обмежень, передбачених Конституцією України та цим Законом.
9. Не має права голосу громадянин, визнаний судом недієздатним.

Стаття 3. Рівне виборче право

1. Вибори депутатів є рівними: громадяни України беруть участь у виборах депутатів на рівних засадах.
2. Кожний виборець має в одномандатному та загальнодержавному округах по одному голосу. Виборець може використати право голосу тільки на одній виборчій дільниці, де він включений до списку виборців. Виборець реалізує своє право голосу під час виборів у порядку, встановленому цим Законом.
3. Усі кандидати у народні депутати України (далі - кандидати у депутати) мають рівні права і можливості брати участь у виборчому процесі.
4. Усі партії - суб'єкти виборчого процесу мають рівні права і можливості брати участь у виборчому процесі у порядку та в межах, встановлених цим Законом.
5. Рівність прав і можливостей кандидатів у депутати, партій - суб'єктів виборчого процесу брати участь у виборчому процесі забезпечується:
 - 1) заборонаю привілеїв чи обмежень кандидатів у депутати за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками;
 - 2) заборонаю втручання органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у виборчий процес, за винятком випадків, передбачених цим Законом;

3) рівним та неупередженим ставленням органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, їх службових та посадових осіб до кандидатів у депутати, партій - суб'єктів виборчого процесу;

4) заборонаю використання кандидатами у депутати, партіями - суб'єктами виборчого процесу під час фінансування передвиборної агітації інших коштів, крім коштів виборчих фондів;

5) рівним та неупередженим ставленням засобів масової інформації до кандидатів у депутати, партій - суб'єктів виборчого процесу.

Стаття 4. Пряме виборче право

1. Вибори депутатів є прямими. Громадяни України обирають депутатів безпосередньо шляхом голосування за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії, та за кандидатів у депутати в одномандатних округах.

Стаття 5. Добровільність участі у виборах

1. Участь громадян України у виборах депутатів є добровільною. Ніхто не може бути примушений до участі чи неучасті у виборах.

Стаття 6. Вільні вибори

1. Вибори депутатів є вільними. Громадянам України забезпечуються умови для вільного формування своєї волі та її вільного виявлення при голосуванні.

2. Застосування насильства, погроз, обману, підкупу чи будь-яких інших дій, що перешкоджають вільному формуванню та вільному виявленню волі виборця, забороняється.

3. Для забезпечення умов для вільного волевиявлення військовослужбовцям строкової служби в день голосування надається відпустка для участі в голосуванні не менш як на чотири години.

Стаття 7. Таємне голосування

1. Голосування на виборах депутатів є таємним: контроль за волевиявленням виборців забороняється.

2. Членам виборчих комісій, іншим особам забороняється вчиняти будь-які дії чи розголошувати відомості, які дають можливість встановити зміст волевиявлення конкретного виборця.

Стаття 8. Особисте голосування

1. Кожний виборець голосує на виборах особисто. Голосування за інших осіб чи передача виборцем права голосу будь-якій іншій особі забороняється.

Стаття 9. Право бути обраним

1. Депутатом може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років.

2. Проживання в Україні за цим Законом означає:

- 1) проживання на території в межах державного кордону України;
- 2) перебування на судні, що перебуває у плаванні під Державним Прапором України;
- 3) перебування громадян України у встановленому законодавством порядку у відрядженні за межами України в закордонних дипломатичних установах України, міжнародних організаціях та їх органах;
- 4) перебування на полярній станції України;

5) перебування у складі формування Збройних Сил України, дислокованого за межами України.

3. Такими, що проживають в Україні, вважаються також особи, які проживають разом з особами, зазначеними у пункті 3 частини другої цієї статті, як члени їх сімей.

4. Не може бути висунутий кандидатом й обраний депутатом громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку.

Стаття 10. Право висування кандидатів у депутати

1. Право висування кандидатів у депутати належить громадянам України, які мають право голосу. Це право реалізується ними через партії або шляхом самовисування відповідно до цього Закону.

в) Закон України “Про судоустрій і статус суддів”

Стаття 37 (5) 3. У Касаційному адміністративному суді обов’язково створюються окремі палати для розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян.

г) Кодекс адміністративного судочинства України

Стаття 9 (1) 6. Юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи у публічно-правових спорах, зокрема спорах щодо правовідносин, пов’язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму.

Стаття 20 (1) 2. Місцевим загальним судам як адміністративним судам підсудні адміністративні справи, пов’язані з виборчим процесом чи процесом референдуму, щодо: оскарження рішень, дій чи бездіяльності дільничних виборчих комісій, дільничних комісій з референдуму, членів цих комісій; уточнення списку виборців; оскарження дій чи бездіяльності засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, що порушують законодавство про вибори та референдум.

Стаття 22 (2). Апеляційному адміністративному суду в апеляційному окрузі, що включає місто Київ, як суду першої інстанції підсудні справи щодо оскарження рішень, дій та бездіяльності Центральної виборчої комісії (окрім визначених частиною четвертою цієї статті), дій кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб.

Стаття 22 (4). Верховному Суду як суду першої інстанції підсудні справи щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму, справи за позовом про дострокове припинення повноважень народного депутата України, а також справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів.

Стаття 273 (6). Позовні заяви щодо рішень, дій чи бездіяльності виборчої комісії, комісії з референдуму, членів цих комісій може бути подано до адміністративного суду у п’ятиденний строк із дня прийняття рішення, вчинення дії або допущення бездіяльності.

Стаття 273 (9). Суд вирішує адміністративні справи, визначені цією статтею, у дводенний строк після надходження позовної заяви. Адміністративні справи за позовними заявами, що надійшли до дня голосування, вирішуються судом у дводенний строк, але не пізніше ніж за дві години до початку голосування. Адміністративні справи за позовними заявами, що надійшли у день голосування, вирішуються судом до закінчення голосування. Адміністративні справи за позовними заявами, що надійшли у день голосування, але після закінчення голосування, вирішуються судом у дводенний строк після надходження позовної заяви.

Стаття 278. Особливості судових рішень за наслідками розгляду справ, пов'язаних з виборчим процесом чи референдумом, та їх оскарження.

Стаття 278 (2). Апеляційні скарги на судові рішення за наслідками розгляду справ, визначених статтями 273-277 цього Кодексу, можуть бути подані у дводенний строк з дня їх проголошення, а на судові рішення, ухвалені до дня голосування, - не пізніше як за чотири години до початку голосування.

Стаття 278 (4). Суд апеляційної інстанції розглядає справу у дводенний строк після закінчення строку на апеляційне оскарження з повідомленням учасників справи. Апеляційна скарга на судові рішення, що було ухвалене до дня голосування, розглядається не пізніше ніж за дві години до початку голосування.

Судова практика

Важливу роль також відіграє судова практика Конституційного Суду України, зокрема щодо виборчого законодавства України.

20 червня 2019 р. Конституційний Суд України ухвалив рішення, заявляючи, що Указ Президента України «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів» від 21 травня 2019 р. відповідає Конституції України.

Міжнародне право

Україна також має зобов'язання перед ООН, ОБСЄ та Радою Європи та має дотримуватись інших міжнародних стандартів демократичного волевиявлення:

а) Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН

Стаття 21. Воля народу повинна бути основою влади уряду; ця воля повинна виявлятися у періодичних і нефальсифікованих виборах, які повинні провадитись при загальному і рівному виборчому праві шляхом таємного голосування або ж через інші рівнозначні форми, що забезпечують свободу голосування.

б) Документ щодо Копенгагенської зустрічі Конференції з людського виміру Народи з безпеки та співробітництва в Європі

5. Вони урочисто заявляють, що до числа елементів справедливості, які істотно необхідні для повного вираження гідності, властивої людській особистості, і рівних та невід'ємних прав усіх людей, відносяться наступні:

5.1. вільні вибори, що проводяться через розумні проміжки часу шляхом таємного голосування або рівноцінної процедури вільного голосування в умовах, які забезпечують на практиці вільне вираження думки виборцями при виборі своїх представників;

в) Закон України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини”

Стаття 17. Суди [України] застосовують при розгляді справ Конвенцію [Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод] та практику Суду [Європейський суд з прав людини] як джерело права.

г) Закон України “Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів N 2, 4, 7 та 11 до Конвенції”

Стаття 1. Україна повністю визнає на своїй території дію статті 25 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. щодо визнання компетенції Європейської комісії з прав людини приймати від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб заяви на ім'я Генерального Секретаря Ради Європи про порушення Україною прав, викладених у Конвенції, та статті 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. щодо

визнання обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції.

Останні важливі зміни в законодавстві

У 2015 р. Україна прийняла Закон України “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки”, який забороняє висування кандидата у депутати Верховної Ради України від партії, яка здійснює пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, їхньої символіки.

У зв'язку з нелегальною окупацією Криму та збройною агресією Російської Федерації на Сході України, які неодноразово засудили міжнародне співтовариство, наступні нормативно-правові акти були прийняті:

- *Постанова Центральної виборчої комісії України № 274 від 31.12.2018 р.*, яка передбачає, що громадяни України, які проживають на території Російської Федерації, можуть голосувати в Грузії, Казахстані та Фінляндії;
- *Постанова Центральної виборчої комісії України № 1430 від 02.07.2019 р.*, яка передбачає, що громадяни України не можуть голосувати на тимчасово окупованих територіях Криму і Донбасу;
- *Постанова Центральної виборчої комісії України № 910 від 29.05.2019 р.*, де зазначається, що спрощений спосіб зміни місця голосування можливий для всіх громадян України;
- *Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо спостереження за виборчим процесом в Україні” від 07.02.2019 р.*, де додано до статті 77 Закону України “Про вибори народних депутатів України”, що офіційним спостерігачем не може бути особа, яка є громадянином держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом. Російська Федерація визнана Верховною Радою України країною-агресором у заяві Верховної Ради України “Про відсіч збройній агресії Російської Федерації та подолання її наслідків” від 21 квітня 2015 р. та Законі України “Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях” від 18 січня 2018 р.

Е. Готовність України до парламентських виборів

Парламентські вибори 2019 р. в Україні проводилися в час, коли країна продовжувала боротися з гібридною агресією, яку веде Російська Федерація на українській території. Це, а також втручання Російської Федерації у виборчі процеси в інших незалежних країнах, змусило українську владу взяти під пильний контроль моніторинг будь-якої потенційної загрози іноземного втручання у виборчий процес.

Українські владні структури запевнили Місію СКУ у своїй готовності діяти відповідно і реагувати на потенційні загрози. Під час підготовки до протидії потенційним загрозам для виборчого процесу українська влада у співпраці з міжнародними партнерами переймала досвід та найкращі практики.

Є. Висновки стосовно парламентських виборів в Україні

Місія СКУ здійснює аналіз проведення парламентських виборів на основі міжнародних зобов'язань України щодо демократії, верховенства права, свободи слова та вільного і справедливого виборчого процесу.

Короткотермінові спостерігачі СКУ зафіксували незначні порушення на окремих виборчих дільницях, в тому числі ускладнений доступ людей похилого віку та людей з обмеженими фізичними можливостями на виборчі дільниці, розміщені на другому та третьому поверхах. Ці порушення не були системними та не вплинули на результати виборів.

Владні структури, а зокрема ЦВК та правоохоронні органи України забезпечили цілісність та безпеку виборчого процесу, попри продовження гібридної агресії Російської Федерації проти України.

Фактично російська гібридна агресія проти України найбільш негативно вплинула на парламентські вибори у 2019 р. в Україні, бо не дозволила українському народу обрати 12 народних депутатів в Криму та 14 на окупованих територіях Донбасу.

На основі результатів спостереження Місії СКУ парламентські вибори 2019 р. в Україні відповідають міжнародним стандартам проведення демократичних виборів.

Ж. Висновки щодо медіа-моніторингу

Однією з головних геополітичних цілей російської дезінформації по всьому світі є розмивання лінії між фактом і фікцією, сіяння оман та сумнівів, а також нав'язування думки цільовій аудиторії, що правди не існує. Дезінформаційні кампанії є дуже цілеспрямованими та мають на меті посягти розбрат у суспільстві, загострити суперечність між певними групами або створити нові точки протистояння там, де їх раніше не існувало. У багатьох куточках світу російська дезінформація намагається представити міжнародні структури та різні держави ненадійними, неефективними, нечесними або корумпованими з метою їх ослаблення задля геополітичних та імперських цілей Російської Федерації.

3 листопада 2015 р. колишній заступник помічника Державного секретаря США Бенджамін Зіф так свідчив перед Підкомітетом зі співробітництва у справах європейської та регіональної безпеки Комітету із закордонних відносин Сенату США:

“Кремль спонсорує ці зусилля вишуканою пропагандою вартістю 1,4 млрд доларів США в рік на своїй території та закордоном, що, як повідомляється, досягає 600 млн людей у 130 державах світу 30 мовами. Російський уряд також фінансує науково-дослідні центри та організації в сусідніх державах, які мають сприяти досягненню його цілей – поширенню брехливих кремлівських наративів; зображення Заходу загрозою; та підриву довіри до незалежних медіа, а також західних інституцій і цінностей”.

У випадку України дезінформація залишається невіддільною частиною російської гібридної війни, яка включає військові, економічні, кібернетичні та інформаційні компоненти.

Кінцевою метою російської гібридної війни, включно із дезінформацією, є ослаблення України, щоб повернути її до російської сфери впливу і домінування.

Ефективно спираючись на свою міжнародну та багатомовну мережу громад у діаспорі, Місія СКУ зафіксувала численні приклади російської дезінформації про Україну та її виборчі процеси в іноземних медіа.

Місія СКУ помітила різні дезінформаційні наративи під час парламентських виборів в Україні, котрі розповсюджувалися на різних мовах через традиційні й соціальні медіа поза межами України. Цільовою аудиторією була міжнародна спільнота з різним ступенем відносин з Україною.

Деякі з дезінформаційних наративів, зафіксованих довгостроковими спостерігачами Місії СКУ, включають наступні:

- 7 червня 2019 р. веб-сайт *Mediapart* опублікував англійською мовою, а 8 червня 2019 р. сайт *AgoraVox* повторно виклав у французькій мові, статтю під назвою “*Чи французькі платники податків спонсують український конфлікт?*”, де сказано: “*Всі ці події викликають все більше невдоволення серед простих платників податків у Франції, котрі цікавляться, чи Франція фінансує українську війну на Донбасі і відверту*

антиросійську пропаганду”. Дана стаття пропагує неправдиву інформацію про те, що це – Україна, що розгорнула війну на Донбасі та розповсюджує антиросійську пропаганду за рахунок фінансової підтримки французьких платників податків.

- 14 червня 2019 р. онлайн-газета *L'Humanité* опублікувала статтю французькою мовою “Україна: Зеленський, і далі?”, в якій зазначається наступне: “Ейфорія від переважної перемоги новачка Зеленського не повинна затьмарити появу крайнього правого націоналістичного, антиросійського і ксенофобського елементу, на який опирається українська постмайданна влада. Таким чином, найбільш тривожним явищем є піднесення неонацистських радикальних ідеологій у центрі колишньої комуністичної держави. Уроки історії не були враховані”. Ця стаття повторює брехливий закид українській владі в тому, що вона радикальна і ксенофобська.
- 4 липня 2019 р. на сайті *AgoraVox* було опубліковано статтю французькою мовою “В Україні розпочався розпад влади”, в якій ідеться про наступне: “Девальвація президентської влади ще більше прискорює дезінтеграцію української держави. Якщо президента вважатимуть маріонеткою, це призведе до безладу і дезінтеграції. Подібна агітація проявляється в боротьбі за склад Верховної Ради. Українські олігархи, які завдяки Президенту вже мають домовленості один з одним та з главами іноземних держав, все більш відкрито управляють державою. Україна, яка і раніше не мала суверенітету, тепер відкрито перетворюється на розмитую територію, чия політика задається зовнішніми акторами, і саме вони визначають, чи розпочинати дезінтеграцію території України чи ні”. Ця стаття намагається не тільки принизити президентську владу та наступний склад Верховної ради, а й підірвати суверенітет України.
- 21 липня 2019 р. *Russia Today* випустила французькою мовою відео “Парламентські вибори в Україні: блискача перемога для партії президента Зеленського”, в котрому розповсюджувалися наступні наративи: “Нам потрібно чітко усвідомити, що реформи, які готуються в Україні, не визначаються в Україні”; “Зеленський – це лише маріонетка”; “Десять мільйонів громадян, які проживають у Росії, не зможуть проголосувати цього разу”; “Результати виборів не мають значення, враховуючи той факт, що так чи інакше рішення приймаються в іншому місці”; та “Важливо усвідомлювати, з ким ти розмовляєш, якщо ти розмовляєш з президентом країни, яка знаходиться під іноземною окупацією, і тут я не маю на увазі про Росію”. Це відео продовжує нахабно дезінформувати про те, що Україна не є суверенною державою і що громадяни України, які проживають на території Російської Федерації, не могли голосувати, хоча насправді вони могли скористатись своїм правом голосу в Грузії, Казахстані та Фінляндії.
- 21 липня 2019 р. канал *Россия 24* трансливав ток-шоу російською мовою під назвою “Недільний вечір”, де ведучий зазначив, що: “Феноменальна кількість українців не мала можливості голосувати на парламентських виборах [...] Це була брудна виборча кампанія з колосальним тиском”, а також, що “Росія не повинна визнавати парламентські вибори в Україні, оскільки там не було ні російських спостерігачів, ні спостерігачів ПАРС. Виборча кампанія відбулася з явними порушеннями. Було б нерозумно називати ці вибори репрезентативними, вільними чи справедливими”. Ця дезінформація явно заперечується міжнародними місіями, які спостерігали за парламентськими виборами в Україні.
- 22 липня 2019 р., коментуючи інтерв’ю з політологом на телеканалі *Россия 24*, англomовний сайт *Fort Russ* називає Україну “майданчиком для політичних експериментів”, стверджуючи, що “старші партнери України у Вашингтоні визначають межі того, що є можливим, та направляють українських політичних

персонажів по певному “коридору можливого”. Це ускладнює, якщо не робить неможливим, дотримання обіцяних виборчих гасел під час їхніх кампаній”. Ця стаття поширює відверту дезінформацію, що Україна не є суверенною державою, а тільки політичним експериментом Вашингтону.

- 22 липня 2019 р. Інформаційна Агенція *Regnum* опублікувала статтю російською мовою під назвою “*Вибори до Ради були названі найбільш закритими в історії*”. У статті цитуються слова російського чиновника, який сказав, що “*вибори до Верховної Ради України 21 липня стали найбільш закритими в історії республіки*” [...] “*Судячи з кількості порушень, процедури 21 липня не можна назвати виборами*”. Ця стаття брехливо наголошує, що порушення 21 липня 2019 р. були настільки разючими, що парламентські вибори в Україні навіть не можна назвати виборами незважаючи на те, що міжнародні спостережні місії заявили, що ці вибори відповідають міжнародним стандартам проведення демократичних виборів.
- 25 липня 2019 р. англомовна стаття в блозі *The Saker* під назвою “*Дилема Зеленського*” стверджувала, що “*Сумна реальність полягає в тому, що нацистська окупація України перетворила країну на прототип невдалої держави, і що немає жодних ознак, які б вказували на те, що в осяжному майбутньому слід чекати якого-небудь покращення, навіть мінімального*”. Це твердження повністю йде в розріз із політичними реаліями в Україні та Законом України “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки”, який забороняє висування кандидата у депутати Верховної Ради України від партії, яка здійснює пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів.
- 19 серпня 2019 р. на сайті Конт було опубліковано статтю, в якій зазначалося наступне: “*Вчергове стає ясно, що майбутнє українського народу сьогодні визначається не в Києві, не у Верховній Раді, а в США та Європі – тих країнах, яким прислужують слуги народу*”. Ця стаття намагається підступно скомпрометувати суверенітет України.

На відміну від багатьох вищезгаданих наративів, висновки міжнародних місій спостереження, у тому числі ОБСЄ, *ENEMO*, *КАНАДЕМ*, *НДІ* та Європейського Парламенту, чітко вказують на те, що Україна провела повністю демократичні вибори. Наприклад:

ОБСЄ: “*Дострокові парламентські вибори в Україні були організовані ефективно з дотриманням фундаментальних свобод*”.

ENEMO: “*Вибори відбувалися в конкурентному та загалом мирному середовищі, незважаючи на жорсткі терміни проведення виборів і недоліки законодавства. Організація виборів переважно була прозорою та ефективною*”.

КАНАДЕМ: “*Українці підтвердили своє прагнення демократичного розвитку, обравши новий парламент під час виборів, що переважно відповідали міжнародним демократичним стандартам*”.

НДІ: “*Втретє впродовж останніх чотирьох місяців Україна провела демократичні вибори. Незважаючи на війну та стислі часові строки, уряд, органи адміністрування виборів, політичні партії, кандидати, спостерігачі та громадяни доклали спільних зусиль, щоб виборчий процес відбувся відповідно до норм українського законодавства, міжнародних стандартів та відобразив волевиявлення виборців. Це чудове досягнення*”.

Делегація Європейського Парламенту щодо спостереження за виборами в Україні: “[...] *можна без сумніву говорити, що вони [вибори] були конкурентними, добре адміністрованими та керованими в ефективний спосіб*”.

На підставі свого довгострокового медіа-моніторингу та аналізу Місія СКУ підтверджує розповсюдженість дезінформації про парламентські вибори та Україну загалом у світовому масштабі.

3. Рекомендації Місії СКУ

Місія СКУ робить наступні рекомендації для покращення виборчого процесу в Україні:

Рекомендації, що впливають із результатів короткострокового спостереження Місії СКУ:

- 1) Законодавчо скасувати «день тиші» як застарілу процедуру, котра не враховує значну роль соціальних мереж, на які таке обмеження не поширюється.
- 2) Забезпечити створення рівних умов в медіа-просторі для політичних партій і кандидатів, що включало б однаковий час та рівномірне представлення.
- 3) Вивчити нові ініціативи, які б спростили участь у виборах для українських виборців за кордоном, котрим часто доводилося долати дуже великі відстані задля того, щоб проголосувати під час парламентських виборів. Такими механізмами можуть бути голосування поштою, електронне голосування, телефонне голосування та збільшення кількості дільниць у закордонному виборчому окрузі. Це б допомогло підвищити явку виборців у діаспорі, оскільки під час цих парламентських виборів вона становила лише 14 %.

Місія СКУ зазначає, що електронне голосування включає наступні елементи: (а) інтернет-голосування через використання комп'ютера у спеціально відведених для цього терміналах, на будь-якій виборчій дільниці або на виборчій дільниці закріпленій за виборцем; та (б) віддалене інтернет-голосування за допомогою комп'ютера будь-де в світі. Естонія стала першою країною, яка використала віддалене інтернет-голосування під час своїх парламентських виборів, що відбулися у 2007 р. Виборці авторизувалися у системі за допомогою ID-картки і голосували. Під час парламентських виборів у 2015 р. естонські виборці із 116 країн світу змогли взяти участь у голосуванні через інтернет. Під час парламентських виборів в Естонії у 2019 р. 43,75% усіх голосів було віддано онлайн. Найбільшими викликами для електронного голосування залишаються комп'ютерні віруси та хакерські атаки, а також – великі видатки для встановлення надійної системи електронного голосування.

Рекомендації, що впливають із результатів довгострокового спостереження Місії СКУ:

Владні структури України, громадянське суспільство та СКУ повинні:

- 1) продовжувати піднімати обізнаність щодо серйозних загроз дезінформації для політичної стабільності, соціоекономічного добробуту та основних свобод;
- 2) напрацювати стратегічну програму боротьби з дезінформацією;
- 3) створити комісію, яка займатиметься координацією різних гравців залучених у процес попередження, виявлення, аналізу та поборювання дезінформації та її побічних ефектів;
- 4) організувати моніторингову групу з-поміж числа представників діаспори, що продовжуватимуть відстежувати на постійній основі традиційні та соціальні медіа в країнах свого проживання на предмет маніпуляцій та дезінформації про Україну в цілому та її демократичні процеси зокрема;
- 5) налагодити канали співробітництва з урядами західних держав та міжнародними організаціями з метою обміну досвідом і даними задля ефективнішого поборювання

російської дезінформації та злагодженої протидії цьому деструктивному феномену на глобальному рівні;

- 6) знайти ефективні шляхи взаємодії з *Google, YouTube*, соціальними медіа такими як: *Facebook, Instagram* і *Twitter*, а також із комунікаційною платформою *WhatsApp*, з метою протидії поширенню російської та іншої дезінформації;
- 7) інвестувати в підвищення медіа-обізнаності серед громадян України, в тому числі щодо питання дезінформації та маніпуляцій через спеціалізовані тренінги та включення предметів з критичного мислення та медіа грамотності до шкільних та академічних програм; та
- 8) сприяти розвитку незалежних та якісних медіа, що ефективно поширюватимуть правдиву інформацію про Україну серед різних цільових аудиторій та на різних мовах.

II. Зустрічі Голови Місії СКУ

Голова Місії СКУ Євген Чолій зустрівся з Ієрархами Українських Церков, представниками владних структур, зокрема ЦВК, керівництвом інших міжнародних та національних спостережних місій в Україні, а також з представниками громадянського суспільства в Україні. Ці зустрічі були сфокусовані на підготовці парламентських виборів в Україні та моніторингу цього процесу Місією СКУ. На зустрічах з експертами у сфері медіа-моніторингу та комунікацій обговорювалася моніторингова діяльність довгострокових спостерігачів СКУ та висвітлення виборчого процесу в Україні іноземними ЗМІ.

Між 15 та 24 липня 2019 р. Голова Місії СКУ Євген Чолій зустрівся з такими особами:

Аваков Арсен, Міністр внутрішніх справ України

Аксуорті Ллойд, Голова Місії КАНАДЕМ

Бабич Василь, Керівник Відділу міжнародних відносин Секретаріату Реанімаційного Пакету Реформ

Бекешкіна Ірина, Директор Фонду “Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва”

Бернадська Наталія, Секретар Центральної виборчої комісії України

Блаженніший Єпіфаній I, Предстоятель Православної Церкви України, Митрополит Київський і всієї України

Бушуєв Георгій, Менеджер з міжнародних відносин Секретаріату Реанімаційного Пакету Реформ

Вашук Роман, Надзвичайний та Повноважний Посол Канади в Україні

Вудвард Ян, Заступник Директора Національного демократичного інституту

Гопко Ганна, Голова Комітету у закордонних справах Верховної Ради України

Дейнеко Сергій, Голова Державної Прикордонної Служби України

Джикія Натя, Заступник Директора Національного демократичного інституту

Дубовик Сергій, Заступник Керівника Секретаріату Центральної виборчої комісії України

Ербен Пітер, Старший радник з глобальних виборчих питань та Директор Міжнародної фундації виборчих систем в Україні

Єпсен Гаральд, Старший міжнародний радник Міжнародної фундації виборчих систем

- Золотухін Дмитро, Заступник Міністра інформаційної політики України
- Коцюрuba Ольга, Старша радниця з юридичних питань, Громадянська мережа «ОПОРА»
- Кречетов Максим, Експерт Директорату з питань інформаційної політики Офісу Президента України
- Кульчинський Роман, Головний редактор інтернет-видання «Тексти.org.ua»
- Лигачова Наталія, Голова громадської організації «Детектор медіа»
- Лимар Ольга, Менеджер з розвитку Секретаріату Реанімаційного Пакету Реформ
- Линник Наталія, Заступник Генерального директора та Головний директор програм Комітету виборців України
- Луценко Юрій, Генеральний прокурор України
- Мелешевич Андрій, Президент Національного університету «Києво-Могилянська академія»
- Мендель Юлія, Речник Президента України
- Одинська-Грод Оля, Керівник Місії КАНАДЕМ
- Павленко Ростислав, Співкерівник штабу партії «Європейська солідарність»
- Победоносцева Ірина, Голова Директорату з питань інформаційної політики Офісу Президента України
- Пристайко Вадим, Заступник Глави Офісу Президента України
- Рибачук Олег, Голова та співзасновник громадської організації «Центр UA»
- Сліпачук Тетяна, Голова Центральної виборчої Комісії України
- Смокович Михайло, Голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду України
- Цибульська Любов, Керівник Аналітичної групи з вивчення гібридних загроз Українського кризового медіа-центру
- Шаптала Наталя, Голова Конституційного Суду України
- Яблонський Василь, Т.в.о. Директора Національного інституту стратегічних досліджень України
- 20 липня 2019 р. Голова Місії СКУ відвідав сніданок, організований Національним демократичним інститутом та Міжнародним республіканським інститутом, де він зустрівся з Головами інших міжнародних спостережних місій та Послами «Великої сімки» в Україні.
- 21 липня 2019 р., у день виборів, Голова Місії СКУ долучився до брифінгу Міністра внутрішніх справ України щодо виборчого процесу в Україні.
- 22 липня 2019 р. під час прес-конференції, організованої Київським прес-клубом, Голова Місії СКУ поділився попередніми висновками щодо парламентських виборів.
- 23 квітня 2019 р. Голова Місії СКУ взяв участь у круглому столі щодо результатів та висновків парламентських виборів в Україні, організованому Європейською платформою за демократичні вибори в приміщенні Спілки журналістів України.
- 24 липня 2019 р. Голова Місії СКУ виступив на засіданні Трансатлантичної робочої групи на тему: *“Результати парламентських виборів: які наслідки для України та світу?”*

I. Подяки

Місія СКУ висловлює вдячність окремим особам, освітнім закладам та неприбутковим організаціям, які щедро надали свою експертизу, послуги, технічну і логістичну підтримку, включаючи проживання та транспортування.

Місія СКУ щиро дякує: а) місії УККА зі спостереження за виборами за їх співпрацю; б) своїй складовій організації Світовому Конгресу Українських Молодіжних Організацій (СКУМО) за забезпечення значного числа короткотермінових спостерігачів; в) координаторам груп Місії СКУ, зокрема Дмитру Лекарцеву з Молдови, Президенту СКУМО, і Теоні Кахіані з Грузії, Заступнику президента СКУМО, а також Марії Туцькій, члену Головної ради Об'єднання Українців у Польщі (ОУП) і Роману Біласу, Голові Відділу ОУП в Кошаліні; та г) всім короткотерміновим та довгостроковим спостерігачам СКУ.

Місія СКУ висловлює подяку наступним донорам, що уможливили її роботу: а) Українська Народна Каса “Дежерден“, Монреаль; б) Українська Кредитова Спілка Лимитед, Торонто; в) Федеральна Кредитова Кооператива “СУМА“, Йонкерс; г) Федеральна Кредитна Спілка “Самопоміч“, Клівленд; ґ) Корпорація “МІСТ“, Торонто; д) Федеральна Кредитова Кооператива “Самопоміч“, Філадельфія; та е) НОВА: Українська Федеральна Кредитна Спілка, Кліфтон.

Місія СКУ висловлює подяку народу України за гостинність під час її роботи, зокрема 21 липня 2019 р., у день спостереження парламентських виборів в Україні.

МІЖНАРОДНА МІСІЯ СВІТОВОГО КОНГРЕСУ УКРАЇНЦІВ
ЗІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ВИБОРАМИ 2019 Р. В УКРАЇНІ

Евген Чолій
Голова

Контактна інформація в Україні:

Володимир Кістяник
Міжнародна місія Світового Конгресу Українців
зі спостереження за виборами 2019 р. в Україні
провулок Липський 3, оф.6,
Київ, Україна 01021
Тел.: +38 097 752 51 77
Ел. адреса: elections@ukrainianworldcongress.org